

Název rigorózní práce:	Justice a právo na spravedlivý proces v komunistickém Československu 1948 - 1989
Autor :	Mgr. Daniel Guckler
Katedra :	Teorie práva a právních učen
Vedoucí práce :	Doc. JUDr. et PhDr. Jan Wintr, Ph.D.
Oponent:	Doc. JUDr. Zdeněk Kühn, Ph.D., LL.M., S.J.D.

Posudek oponenta

[1] Rigorózní práce Daniela Gucklera zkoumá soudnictví v Československu v době lidově demokratického a socialistického režimu v letech 1948 – 1989. Klíčovou otázkou, kterou si práce klade, je, nakolik bylo zachovááno právo na spravedlivý proces a jeho jednotlivé elementy v rozhodování socialistických soudů. Guckler si je samozřejmě vědom, že Československo nebylo až do počátku 90. let smluvní stranou štrasburského systému a Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, zkoumá však, nakolik tehdejší justice naplňovala alespoň některé ideály práva na spravedlivý proces, jak jej vytvořila Úmluva a dotvořila judikatura štrasburského Evropského soudu pro lidská práva. Nutno říci již v úvodu, že autor se zhostil své práce originálním a přemýšlivým způsobem.

[2] Po stránce formální nutno zdůraznit, že rigorózní práce splňuje všechny požadavky na tento typ prací kladené: obsahuje 150 stran vlastního textu včetně více než 800 poznámek pod čarou, plus obsah, abstrakt, anglické resumé (summary), seznam literatury a zkratk. Autor svou práci rozdělil na celkem šest částí (nepočítám v to abstrakt). Ve stručné části prvé nejprve stručně vymezuje elementy práva na spravedlivý proces, dále analyzuje historii směřování Československa do sovětského područí před rokem 1948, následuje popis socialistického práva, poté stručný přehled důležitých předpisů přijímaných v době socialistického režimu (zejména trestní kodexy a trestní procesní kodexy). V klíčové předposlední části popisuje justici a jiné právnické profese v letech 1948 – 1989, a to včetně toho, jak bylo právo soudy aplikováno. V téže části se autor věnuje i otázce potrestání komunistických zločinů po roce 1989.

[3] Nutno ocenit velmi pestrý seznam literatury, včetně mnoha on-line zdrojů. Jako výtku bych uvedl jen to, že pokud autor cituje určité práce prostřednictvím prací jiných, v seznamu *použité* literatury se mají objevit jen práce skutečně použité, nikoliv prostřednictvím těchto prací citované práce jiné (to se týká např. Kucherova, Golunského et al.). Za plus posuzované práce považuji rovněž úroveň poznámkového aparátu.

[4] Po stránce obsahové nutno na úvod zdůraznit, že rigorózní se s náročným tématem vypořádal způsobem umožňujícím mu úspěšné obhájení této práce. Jeho práce není jen kompilátem, ale rigorózní zvolil cestu vlastního „vyprávění“ o problematice vývoje práva a koncepce práva na spravedlivý proces v letech před rokem 1990.

[5] Chvályhodné je, že autor nezačíná své vyprávění únorem roku 1948, ale snaží se nastolení socialistického režimu uchopit i v jeho předúnorových souvislostech, tedy i v kontextu let 1945 – 1948. S ohledem na téma práce je nicméně škoda, že autor věnuje jen minimální pozornost poválečným retribučním procesům se zrádci a kolaboranty, jejichž právní standard vytvářel předpolí pro pozdější masové porušování zákonnosti v době stalinismu. Přitom procesy před rokem 1948 nelze svalovat jen na komunisty, neboť měly podporu všech tehdejších stran, participovali na nich taktéž předváleční soudci. Ostatně ani tzv. třetí pražská dohoda (s. 16) není jen dílem komunistů, jak snad autor naznačuje, ale naopak společnou prací všech českých politických stran, které se obávaly růstu slovenského nacionalismu. Že tato dohoda šla nejvíce ku prospěchu komunistům, je věc jiná.

[6] Na obranu Jana Masaryka snad lze uvést, že se k demisi vlády v únoru 1948 nepřipojil proto, že o ní předem nevěděl (demokratičtí politici s ním své plány nekonzultovali).

[7] Popis marx-leninské teorie je poměrně zdařilý, kvituji, že autor vychází z originálních pramenů.

[8] Autor kritizuje, že Národní shromáždění nezvládlo roli Ústavního soudu (s. 38) – ptám se však, zda něco takového bylo vůbec možné. Není pojmově vyloučeno, aby zákonodárny sbor kontroloval sám sebe (snad vyjma velmi specifického příkladu britského parlamentu)?

[9] Co se týče vyřizování stížností prokuraturou, nebyl bych tak skeptický, jako autor (s. 46). Ve velké většině *nepolitických* věcí mohla stížnost fungovat dost dobře, ostatně šlo o prostředek bezformální, na rozdíl od žaloby ke správnímu soudu, s jejímž sepsáním může mít laik dost velké problémy. Ostatně všimněme si, že vznik institutu ombudsmana v západní Evropě té doby reaguje mj. na to, že by občané měli mít možnost řešit selhání veřejné správy i jinak než jen cestou žaloby u správních soudů. A právě proto tuto funkci socialistické prokuratury někteří autoři občas označují za „socialistického ombudsmana“. Ve věcech, na kterých měl režim zájem, však stížnost u prokurátora fatálně selhávala, v tom s autorem souhlasím.

[10] Upozorňuji na faktické nepřesnosti. Zločin velezrady rozhodně nebyl vynálezem komunistické moci, jak autor mylně na s. 49 tvrdí (srov. již trestní kodex z roku 1852, který trestal zločiny velezrady, uražení Veličenstva a úduv domu císařského a rušení veřejného pokoje).

[11] Všimněme si, že s omezováním role přípravného řízení trestního a přesunutím dokazování k soudům mají čeští trestní právníci problém do dneška. Ostatně přípravné řízení trestní není komunistickým vynálezem, ale součástí kontinentální právní kultury, což samozřejmě nevylučuje, že mohlo být dost dobře využito a zneužito, jak uvádí autor s odkazem na Pavla Šámala na s. 78.

[12] Na závěr nemohu než znovu opakovat, že rigorózní práce bezesporu splňuje všechny podmínky pro její úspěšné obhájení. Mé připomínky neubírají nic na tom, že se autor se svým nelehkým úkolem vypořádal tak, že je nepochybně způsobilý svou

práci obhájit. Současně se i touto cestou autorovi omlouvám za zpoždění s dodáním posudku.

[13] Otázku pro autora během obhajoby bych měl následující: jak hodnotí potrestání zločinů komunismu po roce 1989, pokud to srovná např. s rozhodováním o zločinech bývalé NDR nebo třeba vypořádáním se s minulostí v Jihoafrické republice či latinské Americe?

V Praze dne 5. listopadu 2015

Zdeněk Kühn

Název rigorózní práce:	Justice a právo na spravedlivý proces v komunistickém Československu 1948 - 1989
Autor :	Mgr. Daniel Guckler
Katedra :	Teorie práva a právních učení
Vedoucí práce :	Doc. JUDr. et PhDr. Jan Wintr, Ph.D.
Oponent:	Doc. JUDr. Zdeněk Kühn, Ph.D., LL.M., S.J.D.

Posudek oponenta

[1] Rigorózní práce Daniela Gucklera zkoumá soudnictví v Československu v době lidově demokratického a socialistického režimu v letech 1948 – 1989. Klíčovou otázkou, kterou si práce klade, je, nakolik bylo zachovááno právo na spravedlivý proces a jeho jednotlivé elementy v rozhodování socialistických soudů. Guckler si je samozřejmě vědom, že Československo nebylo až do počátku 90. let smluvní stranou štrasburského systému a Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, zkoumá však, nakolik tehdejší justice naplňovala alespoň některé ideály práva na spravedlivý proces, jak jej vytvořila Úmluva a dotvořila judikatura štrasburského Evropského soudu pro lidská práva. Nutno říci již v úvodu, že autor se zhostil své práce originálním a přemýšlivým způsobem.

[2] Po stránce formální nutno zdůraznit, že rigorózní práce splňuje všechny požadavky na tento typ prací kladené: obsahuje 150 stran vlastního textu včetně více než 800 poznámek pod čarou, plus obsah, abstrakt, anglické resumé (summary), seznam literatury a zkratk. Autor svou práci rozdělil na celkem šest částí (nepočítám v to abstrakt). Ve stručné části první nejprve stručně vymezuje elementy práva na spravedlivý proces, dále analyzuje historii směřování Československa do sovětského područí před rokem 1948, následuje popis socialistického práva, poté stručný přehled důležitých předpisů přijímaných v době socialistického režimu (zejména trestní kodexy a trestní procesní kodexy). V klíčové předposlední části popisuje justici a jiné právnické profese v letech 1948 – 1989, a to včetně toho, jak bylo právo soudy aplikováno. V téže části se autor věnuje i otázce potrestání komunistických zločinů po roce 1989.

[3] Nutno ocenit velmi pestrý seznam literatury, včetně mnoha on-line zdrojů. Jako výtku bych uvedl jen to, že pokud autor cituje určité práce prostřednictvím prací jiných, v seznamu *použité* literatury se mají objevit jen práce skutečně použité, nikoliv prostřednictvím těchto prací citované práce jiné (to se týká např. Kucherova, Golunského et al.). Za plus posuzované práce považuji rovněž úroveň poznámkového aparátu.

[4] Po stránce obsahové nutno na úvod zdůraznit, že rigorózní se s náročným tématem vypořádal způsobem umožňujícím mu úspěšné obhájení této práce. Jeho práce není jen kompilátem, ale rigorózní zvolil cestu vlastního „vyprávění“ o problematice vývoje práva a koncepce práva na spravedlivý proces v letech před rokem 1990.

[5] Chvályhodné je, že autor nezačíná své vyprávění únorem roku 1948, ale snaží se nastolení socialistického režimu uchopit i v jeho předúnorových souvislostech, tedy i v kontextu let 1945 – 1948. S ohledem na téma práce je nicméně škoda, že autor věnuje jen minimální pozornost poválečným retribučním procesům se zrádci a kolaboranty, jejichž právní standard vytvářel předpolí pro pozdější masové porušování zákonnosti v době stalinismu. Přitom procesy před rokem 1948 nelze svalovat jen na komunisty, neboť měly podporu všech tehdejších stran, participovali na nich taktéž předváleční soudci. Ostatně ani tzv. třetí pražská dohoda (s. 16) není jen dílem komunistů, jak snad autor naznačuje, ale naopak společnou prací všech českých politických stran, které se obávaly růstu slovenského nacionalismu. Že tato dohoda šla nejvíce ku prospěchu komunistům, je věc jiná.

[6] Na obranu Jana Masaryka snad lze uvést, že se k demisi vlády v únoru 1948 nepřipojil proto, že o ní předem nevěděl (demokratičtí politici s ním své plány nekonzultovali).

[7] Popis marx-leninské teorie je poměrně zdařilý, kvituji, že autor vychází z originálních pramenů.

[8] Autor kritizuje, že Národní shromáždění nezvládlo roli Ústavního soudu (s. 38) – ptám se však, zda něco takového bylo vůbec možné. Není pojmově vyloučeno, aby zákonodárny sbor kontroloval sám sebe (snad vyjma velmi specifického příkladu britského parlamentu)?

[9] Co se týče vyřizování stížností prokuraturou, nebyl bych tak skeptický, jako autor (s. 46). Ve velké většině *nepolitických* věcí mohla stížnost fungovat dost dobře, ostatně šlo o prostředek bezformální, na rozdíl od žaloby ke správnímu soudu, s jejímž sepsáním může mít laik dost velké problémy. Ostatně všimněme si, že vznik institutu ombudsmana v západní Evropě té doby reaguje mj. na to, že by občané měli mít možnost řešit selhání veřejné správy i jinak než jen cestou žaloby u správních soudů. A právě proto tuto funkci socialistické prokuratury někteří autoři občas označují za „socialistického ombudsmana“. Ve věcech, na kterých měl režim zájem, však stížnost u prokurátora fatálně selhávala, v tom s autorem souhlasím.

[10] Upozorňuji na faktické nepřesnosti. Zločin velezrady rozhodně nebyl vynálezem komunistické moci, jak autor mylně na s. 49 tvrdí (srov. již trestní kodex z roku 1852, který trestal zločiny velezrady, uražení Veličenstva a úduv domu císařského a rušení veřejného pokoje).

[11] Všimněme si, že s omezováním role přípravného řízení trestního a přesunutím dokazování k soudům mají čeští trestní právníci problém do dneška. Ostatně přípravné řízení trestní není komunistickým vynálezem, ale součástí kontinentální právní kultury, což samozřejmě nevylučuje, že mohlo být dost dobře využito a zneužito, jak uvádí autor s odkazem na Pavla Šámala na s. 78.

[12] Na závěr nemohu než znovu opakovat, že rigorózní práce bezesporu splňuje všechny podmínky pro její úspěšné obhájení. Mé připomínky neubírají nic na tom, že se autor se svým nelehkým úkolem vypořádal tak, že je nepochybně způsobilý svou

práci obhájit. Současně se i touto cestou autorovi omlouvám za zpoždění s dodáním posudku.

[13] Otázku pro autora během obhajoby bych měl následující: jak hodnotí potrestání zločinů komunismu po roce 1989, pokud to srovná např. s rozhodováním o zločinech bývalé NDR nebo třeba vypořádáním se s minulostí v Jihoafrické republice či latinské Americe?

V Praze dne 5. listopadu 2015

Zdeněk Kühn

Název rigorózní práce:	Justice a právo na spravedlivý proces v komunistickém Československu 1948 - 1989
Autor :	Mgr. Daniel Guckler
Katedra :	Teorie práva a právních učení
Vedoucí práce :	Doc. JUDr. et PhDr. Jan Wintr, Ph.D.
Oponent:	Doc. JUDr. Zdeněk Kühn, Ph.D., LL.M., S.J.D.

Posudek oponenta

[1] Rigorózní práce Daniela Gucklera zkoumá soudnictví v Československu v době lidově demokratického a socialistického režimu v letech 1948 – 1989. Klíčovou otázkou, kterou si práce klade, je, nakolik bylo zachovááno právo na spravedlivý proces a jeho jednotlivé elementy v rozhodování socialistických soudů. Guckler si je samozřejmě vědom, že Československo nebylo až do počátku 90. let smluvní stranou štrasburského systému a Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, zkoumá však, nakolik tehdejší justice naplňovala alespoň některé ideály práva na spravedlivý proces, jak jej vytvořila Úmluva a dotvořila judikatura štrasburského Evropského soudu pro lidská práva. Nutno říci již v úvodu, že autor se zhostil své práce originálním a přemýšlivým způsobem.

[2] Po stránce formální nutno zdůraznit, že rigorózní práce splňuje všechny požadavky na tento typ prací kladené: obsahuje 150 stran vlastního textu včetně více než 800 poznámek pod čarou, plus obsah, abstrakt, anglické resumé (summary), seznam literatury a zkratk. Autor svou práci rozdělil na celkem šest částí (nepočítám v to abstrakt). Ve stručné části první nejprve stručně vymezuje elementy práva na spravedlivý proces, dále analyzuje historii směřování Československa do sovětského područí před rokem 1948, následuje popis socialistického práva, poté stručný přehled důležitých předpisů přijímaných v době socialistického režimu (zejména trestní kodexy a trestní procesní kodexy). V klíčové předposlední části popisuje justici a jiné právnické profese v letech 1948 – 1989, a to včetně toho, jak bylo právo soudy aplikováno. V téže části se autor věnuje i otázce potrestání komunistických zločinů po roce 1989.

[3] Nutno ocenit velmi pestrý seznam literatury, včetně mnoha on-line zdrojů. Jako výtku bych uvedl jen to, že pokud autor cituje určité práce prostřednictvím prací jiných, v seznamu *použité* literatury se mají objevit jen práce skutečně použité, nikoliv prostřednictvím těchto prací citované práce jiné (to se týká např. Kucherova, Golunského et al.). Za plus posuzované práce považuji rovněž úroveň poznámkového aparátu.

[4] Po stránce obsahové nutno na úvod zdůraznit, že rigorózní se s náročným tématem vypořádal způsobem umožňujícím mu úspěšné obhájení této práce. Jeho práce není jen kompilátem, ale rigorózní zvolil cestu vlastního „vyprávění“ o problematice vývoje práva a koncepce práva na spravedlivý proces v letech před rokem 1990.

[5] Chvályhodné je, že autor nezačíná své vyprávění únorem roku 1948, ale snaží se nastolení socialistického režimu uchopit i v jeho předúnorových souvislostech, tedy i v kontextu let 1945 – 1948. S ohledem na téma práce je nicméně škoda, že autor věnuje jen minimální pozornost poválečným retribučním procesům se zrádci a kolaboranty, jejichž právní standard vytvářel předpolí pro pozdější masové porušování zákonnosti v době stalinismu. Přitom procesy před rokem 1948 nelze svalovat jen na komunisty, neboť měly podporu všech tehdejších stran, participovali na nich taktéž předváleční soudci. Ostatně ani tzv. třetí pražská dohoda (s. 16) není jen dílem komunistů, jak snad autor naznačuje, ale naopak společnou prací všech českých politických stran, které se obávaly růstu slovenského nacionalismu. Že tato dohoda šla nejvíce ku prospěchu komunistům, je věc jiná.

[6] Na obranu Jana Masaryka snad lze uvést, že se k demisi vlády v únoru 1948 nepřipojil proto, že o ní předem nevěděl (demokratičtí politici s ním své plány nekonzultovali).

[7] Popis marx-leninské teorie je poměrně zdařilý, kvituji, že autor vychází z originálních pramenů.

[8] Autor kritizuje, že Národní shromáždění nezvládlo roli Ústavního soudu (s. 38) – ptám se však, zda něco takového bylo vůbec možné. Není pojmově vyloučeno, aby zákonodárny sbor kontroloval sám sebe (snad vyjma velmi specifického příkladu britského parlamentu)?

[9] Co se týče vyřizování stížností prokuraturou, nebyl bych tak skeptický, jako autor (s. 46). Ve velké většině *nepolitických* věcí mohla stížnost fungovat dost dobře, ostatně šlo o prostředek bezformální, na rozdíl od žaloby ke správnímu soudu, s jejímž sepsáním může mít laik dost velké problémy. Ostatně všimněme si, že vznik institutu ombudsmana v západní Evropě té doby reaguje mj. na to, že by občané měli mít možnost řešit selhání veřejné správy i jinak než jen cestou žaloby u správních soudů. A právě proto tuto funkci socialistické prokuratury někteří autoři občas označují za „socialistického ombudsmana“. Ve věcech, na kterých měl režim zájem, však stížnost u prokurátora fatálně selhávala, v tom s autorem souhlasím.

[10] Upozorňuji na faktické nepřesnosti. Zločin velezrady rozhodně nebyl vynálezem komunistické moci, jak autor mylně na s. 49 tvrdí (srov. již trestní kodex z roku 1852, který trestal zločiny velezrady, uražení Veličenstva a úduv domu císařského a rušení veřejného pokoje).

[11] Všimněme si, že s omezováním role přípravného řízení trestního a přesunutím dokazování k soudům mají čeští trestní právníci problém do dneška. Ostatně přípravné řízení trestní není komunistickým vynálezem, ale součástí kontinentální právní kultury, což samozřejmě nevylučuje, že mohlo být dost dobře využito a zneužito, jak uvádí autor s odkazem na Pavla Šámala na s. 78.

[12] Na závěr nemohu než znovu opakovat, že rigorózní práce bezesporu splňuje všechny podmínky pro její úspěšné obhájení. Mé připomínky neubírají nic na tom, že se autor se svým nelehkým úkolem vypořádal tak, že je nepochybně způsobilý svou

práci obhájit. Současně se i touto cestou autorovi omlouvám za zpoždění s dodáním posudku.

[13] Otázku pro autora během obhajoby bych měl následující: jak hodnotí potrestání zločinů komunismu po roce 1989, pokud to srovná např. s rozhodováním o zločinech bývalé NDR nebo třeba s vypořádáním se s minulostí v Jihoafrické republice či latinské Americe?

V Praze dne 5. listopadu 2015

Zdeněk Kühn